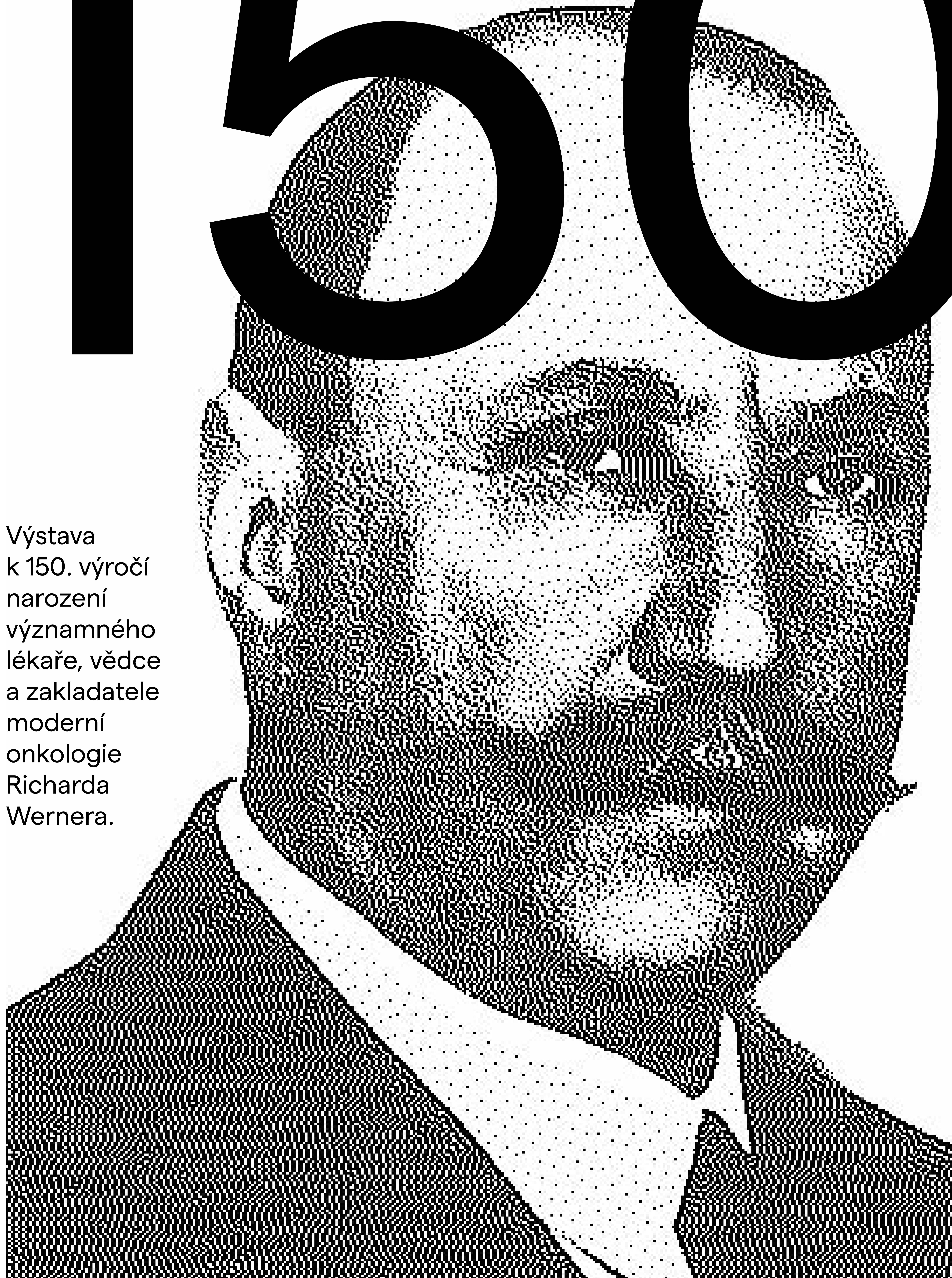

Werner

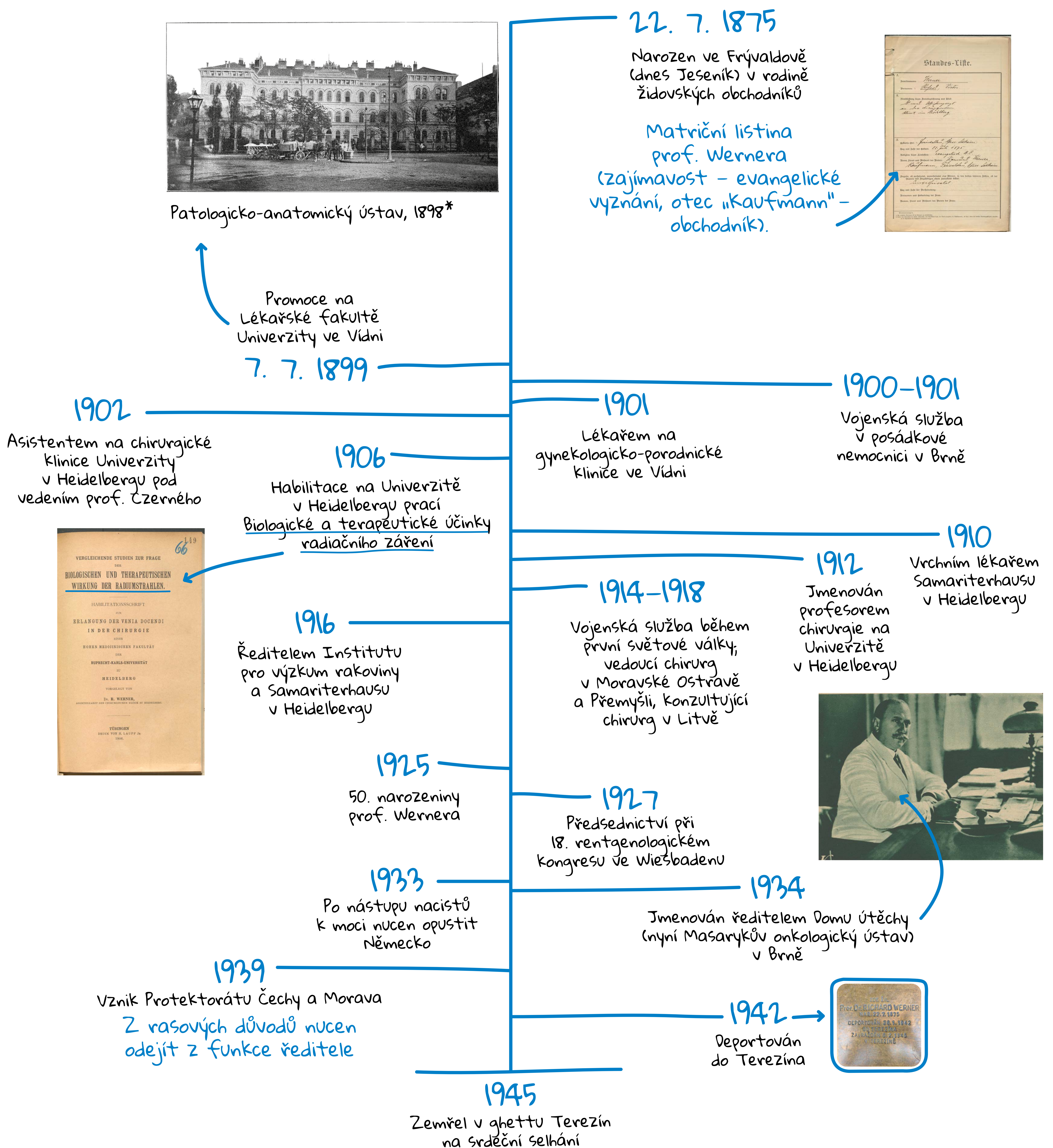
150

Výstava
k 150. výročí
narození
významného
lékaře, vědce
a zakladatele
moderní
onkologie
Richarda
Wernerera.

Život

prof. Richarda Wenera v datech

*The Pathological-Anatomical Institute in 1898
In: www.wikimand.com Online 3. 8. červenec 2015.
Dostupné z: www.wikimand.com/en/articles/Medical_University_of_Vienna

Mládí

a studium Richarda Wenera: jeho první pracovní zkušenosti

Profesor MUDr. Richard Werner se narodil 22. července 1875 ve Frývaldově (dnes Jeseník) do vážené židovské rodiny. Jeho otec byl obchodník a rodina patřila k významné části místní židovské komunity. Základní a střední vzdělání absolvoval ve svém rodném městě a později zřejmě ve Vidnavě, kde navštěvoval prestižní gymnázium. Již od mládí vynikal bystrostí, hlubokým zájmem o vědecké poznání a společenskou angažovaností.

Po maturitě nastoupil Richard Werner na Lékařskou fakultu Univerzity ve Vídni, která v té době patřila mezi špičkové evropské vzdělávací instituce. Studium ukončil 7. července 1899 promocií na doktora všeobecného lékařství. Během studií se začal profilovat jako výjimečně nadaný student s rostoucím zájmem o onkologii, tehdy ještě málo probádanou oblast lékařské vědy.

Po ukončení studia v letech 1900–1901 nastoupil vojenskou službu jako lékař v posádkové nemocnici v Brně, kde působil. Tato zkušenost mu poskytla první hlubší vhled do klinické praxe a krizového řízení zdravotní péče. Po jejím skončení se krátce vrátil do Vídně na gynekologicko-porodnickou kliniku, kde se poprvé zevrubněji věnoval problematice ženských nádorových onemocnění. Získané zkušenosti rozhodly o jeho pozdějším odborném zaměření.

Zlomem v jeho životě byl rok 1902, kdy přijal místo asistenta na chirurgické klinice Univerzity v Heidelbergu. Navázal úzkou spolupráci s významným onkologem profesorem Vincenzem Czerným, který patřil k Wernerovým nejdůležitějším mentorům. Wernerův přechod do Německa znamenal zásadní krok směrem k vědecké kariéře. Začal se intenzivně zabývat

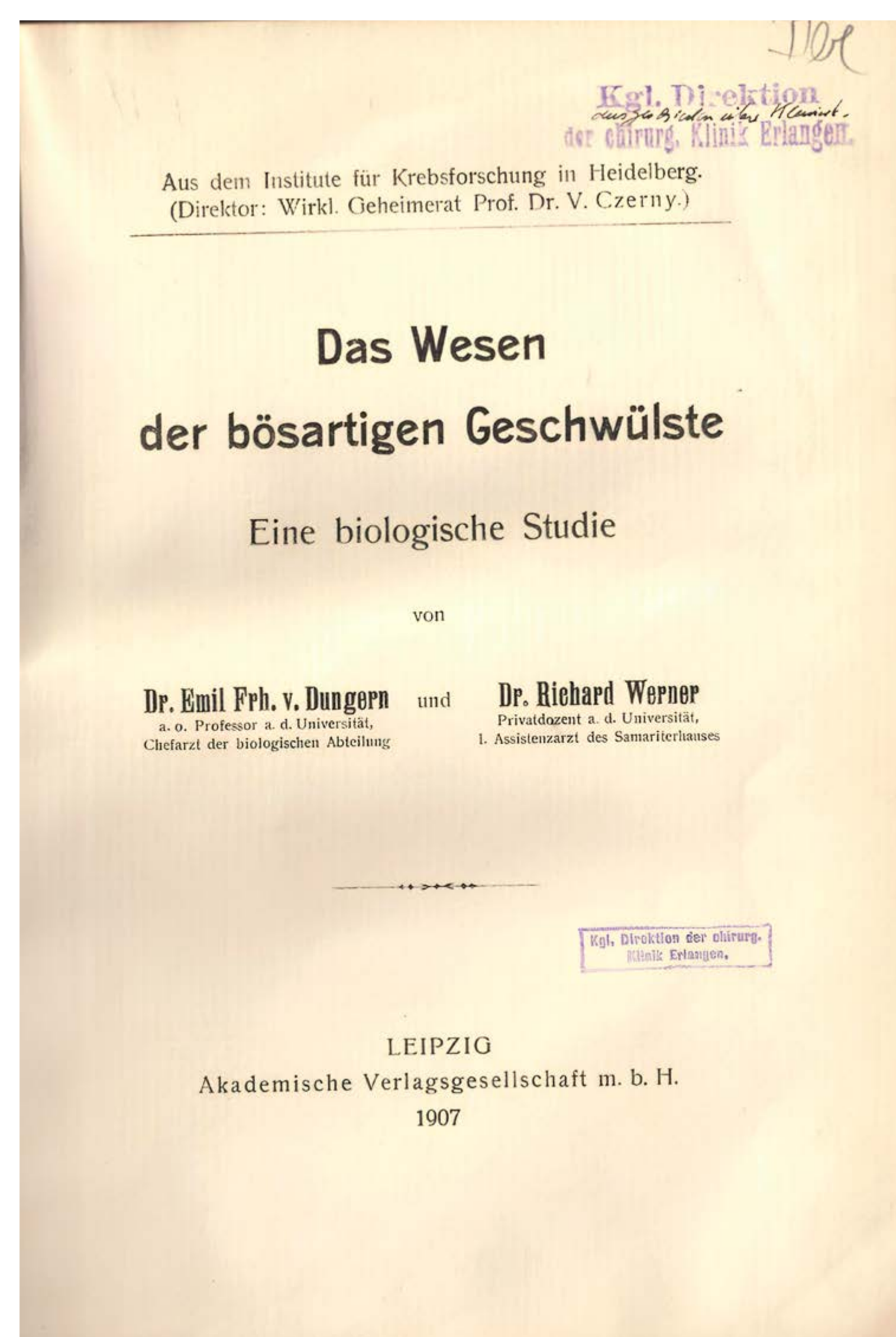
výzkumem nádorových onemocnění a jako jeden z prvních se věnoval využití radioaktivity v léčbě rakoviny, které se v té době teprve zavádělo a bylo považováno za revoluční.

Během první světové války působil Werner jako chirurg v záložní vojenské nemocnici v Moravské Ostravě. Zde mu tehdy nově získaný rentgenový přístroj umožnil provést tisíce vyšetření. Roku 1916 se vrátil do Heidelbergu jako nástupce prof. Czerného v Samariterhausu a pokračoval ve své výzkumné i léčebné činnosti.

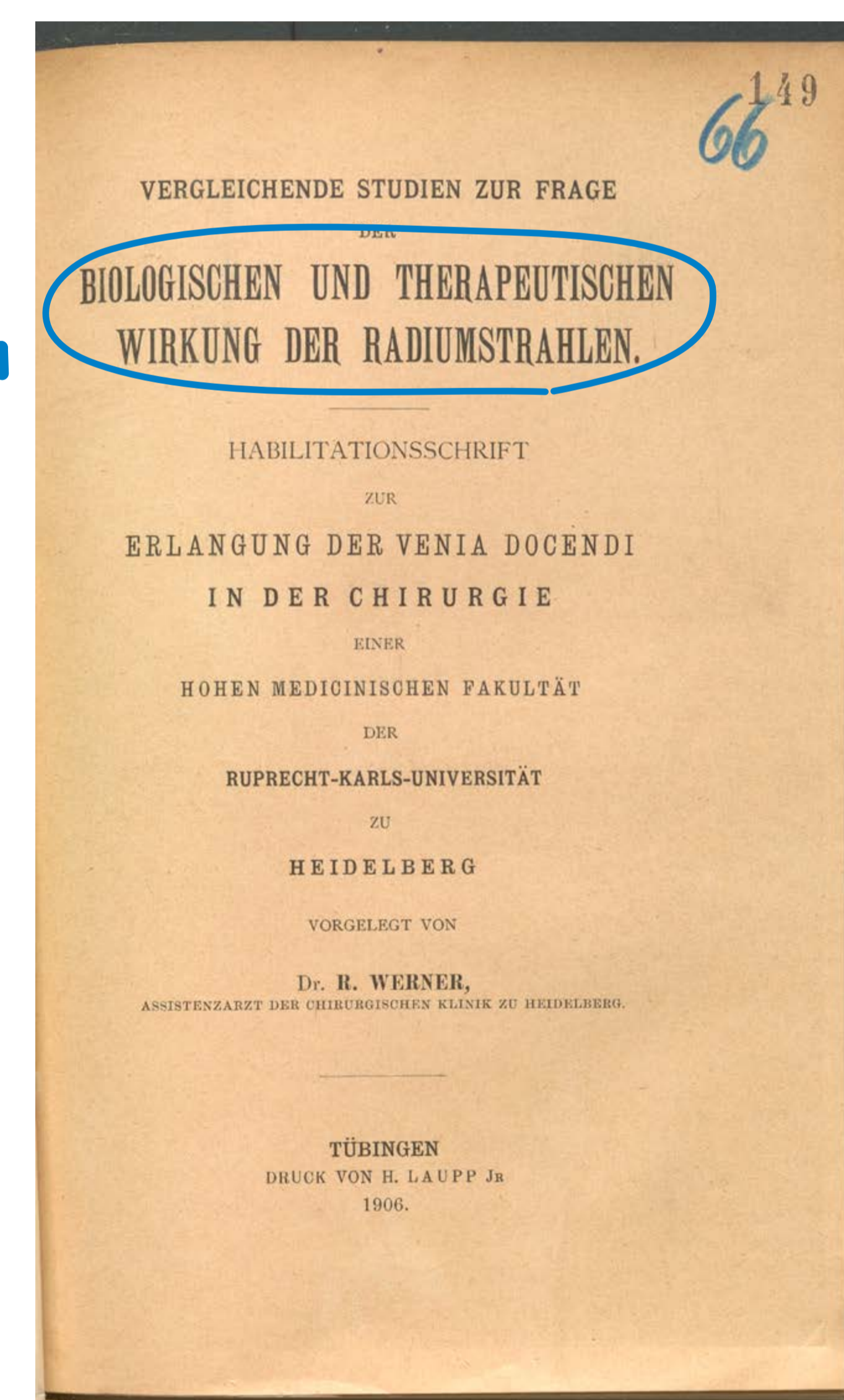
Tato raná léta formovala Richarda Wenera jako lékaře, vědce i pedagoga. Během několika málo let se z mladého vídeňského absolventa stal uznávaný odborník, jeden ze zakladatelů moderní onkologie a radioterapie.

Wernerův portrét v mladším věku

Povaha zhoubných nádorů, biologická studie, 1907

Wernerova habilitační práce Biologické a terapeutické účinky radioaktivního záření, 1906

Léčba

pacientů v Heidelbergu, Wernerova odborná a vědecká činnost

Na univerzitě v Heidelbergu se Werner brzy stal jedním z nejvýznamnějších odborníků na léčbu rakoviny v Evropě. Pod vedením profesora Vincenze Czerného spojil chirurgii s výzkumem a přispěl k zásadní změně přístupu k nádorům. V roce 1906 habilitoval práci o biologických účincích radia, čímž položil základy své specializace – radioterapie.

Werner se soustředil na léčbu rakoviny ionizujícím zářením. Tato nová metoda vyžadovala znalosti medicíny, fyziky i chemie. Werner rychle rozpoznal, že účinná léčba musí být mezioborová – spojoval kliniku s výzkumem, chirurgii, radiologií, fyzikou i farmakologií. Jeho cílem bylo vytvořit komplexní systém péče o onkologické pacienty, v němž bude každá terapeutická metoda přesně plánována, přizpůsobena konkrétnímu pacientovi a podložena vědeckými daty.

V roce 1910 byl Werner jmenován vrchním lékařem v Samariterhausu, jedné z prvních klinik zaměřených výhradně na onkologii. Po Czerného smrti roku 1916 převzal její vedení a zásadně rozšířil její činnost. Radioterapii povýšil na uznávanou léčebnou metodu. Zaváděl nové techniky cíleného ozařování, pracoval s radiiem a dalšími radionuklidy, experimentoval s tzv. zánětlivým zářením a zvyšoval účinnost terapie chemi-

216 R. Werner.
die Radikaloperationen mit sich bringen, wird der Versuch einer Strahlenbehandlung, namentlich wenn es sich um homogen gebaute Tumoren handelt, nicht von der Hand zu weisen sein. Ganz langsam wachsende Mischtumoren, welche mehr benignen Charakter zeigen, pflegen auf die Be-

Fig. 86 a.
Großes Sarkom der rechten Parotis. Vor der Behandlung.

Fig. 86 b.
Nach Röntgenbehandlung. Zustand ein Jahr nach der Bestrahlung.

Fig. 89 a. Großes penetranteres Carcinom der Kopfhaut. Zustand vor der Behandlung. Fig. 89 b. Zustand drei Viertel Jahre nach kombinierter Röntgen- und Radiumbehandlung.

246 R. Werner.
Man kann dabei das Radium (10 bis 20 mg Element) ohne oder mit geringer Distanzierung (0,5 bis 1 cm) anwenden und die Röntgenstrahlen in Normaldistanz bei einer Filterung von 0,5 mm Zink und 1 mm Aluminium oder einfach

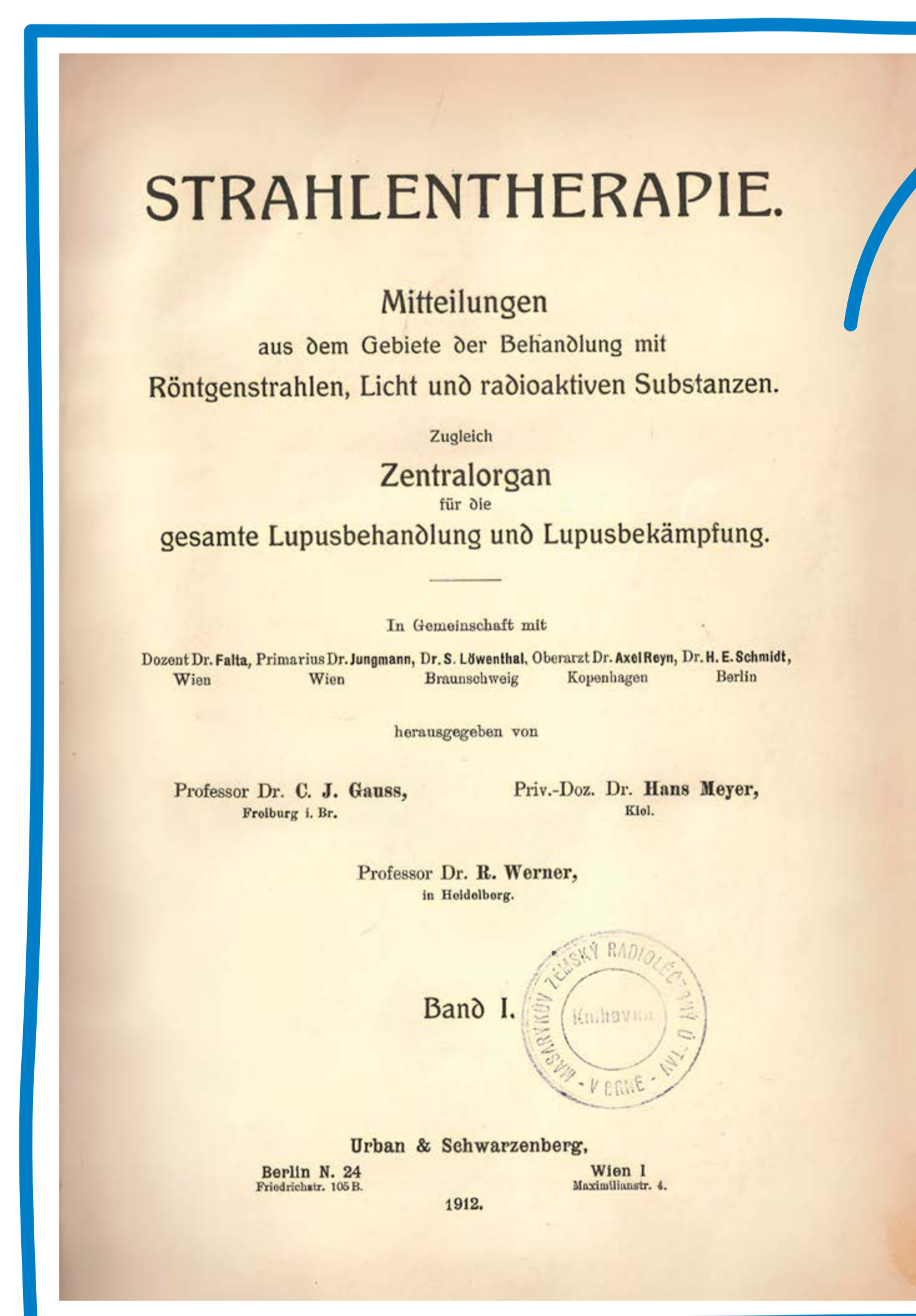
Fig. 91 a.
Carcinom der Schläfengegend. Vor der Behandlung.

Fig. 91 b.
Nach einmaliger Radiumbehandlung. Rückbildung binnen acht Wochen.

Fig. 92 a.
Larynxcarcinom vor der Behandlung.

Fig. 92 b.
Nach einmaliger Radiumbehandlung. Rückbildung binnen sechs Wochen.

První vydání časopisu Strahlentherapie, 1912, prof. Werner byl spoluzakladatelem časopisu

kou senzibilizací. Přispěl i k rozvoji intraoperační radioterapie, kdy byl nádor ozářen během operace.

Zcela zásadní byl jeho důraz na individualizaci léčby. Werner byl přesvědčen, že žádná dvě nádorová onemocnění nejsou zcela totožná, a že léčebné postupy musí být přizpůsobeny nejen typu nádoru, ale i konkrétnímu pacientovi a jeho specifickým. Tento přístup, který je dnes standardem moderní onkologie, byl v první třetině 20. století zcela výjimečný a ukazuje na jeho pokrokový pohled na medicínu.

Významného uznání se Wernerovi dostalo i na mezinárodním poli. Publikoval přes sto studií, spoluzaložil a spoluredigoval odborný časopis Strahlentherapie, v roce 1927 předsedal 18. rentgenologickému kongresu ve Wiesbadenu. Díky jeho práci se heidelberské pracoviště stalo evropským vzorem a výukovým centrem.

Richard Werner se tak v Heidelbergu stal zakladatelskou osobností moderní radioterapie. Jeho práce spojovala hluboké porozumění biologickým procesům s technickou precizností a lidským přístupem k pacientovi. Patří mezi nejvlivnější lékaře své doby a jeho odkaz přetrvá v dnešní onkologické praxi.

Příklady úspěšné radioterapie z příspěvku prof. Wenera v knize Radioterapie v chirurgii

Šéflékař

v Domě útěchy,* přesun do Brna

Novinový článek, Moravská Orlice, 1933

Závěr úvodní řeči prof. Wenera při slavnostním otevření Domu útěchy

Oficiální pozvánka na slavnostní otevření Domu útěchy

Rok 1933 znamenal zásadní zlom v životě Richarda Wenera. Po nástupu nacistů v Německu musel kvůli židovskému původu a odporu k režimu opustit své funkce. Přestože patřil k nejuznávanějším onkologům, jeho působení v Německu bylo nadále nemožné. Díky československému občanství mohl hledat nové působiště v tehdy ještě demokratickém Československu.

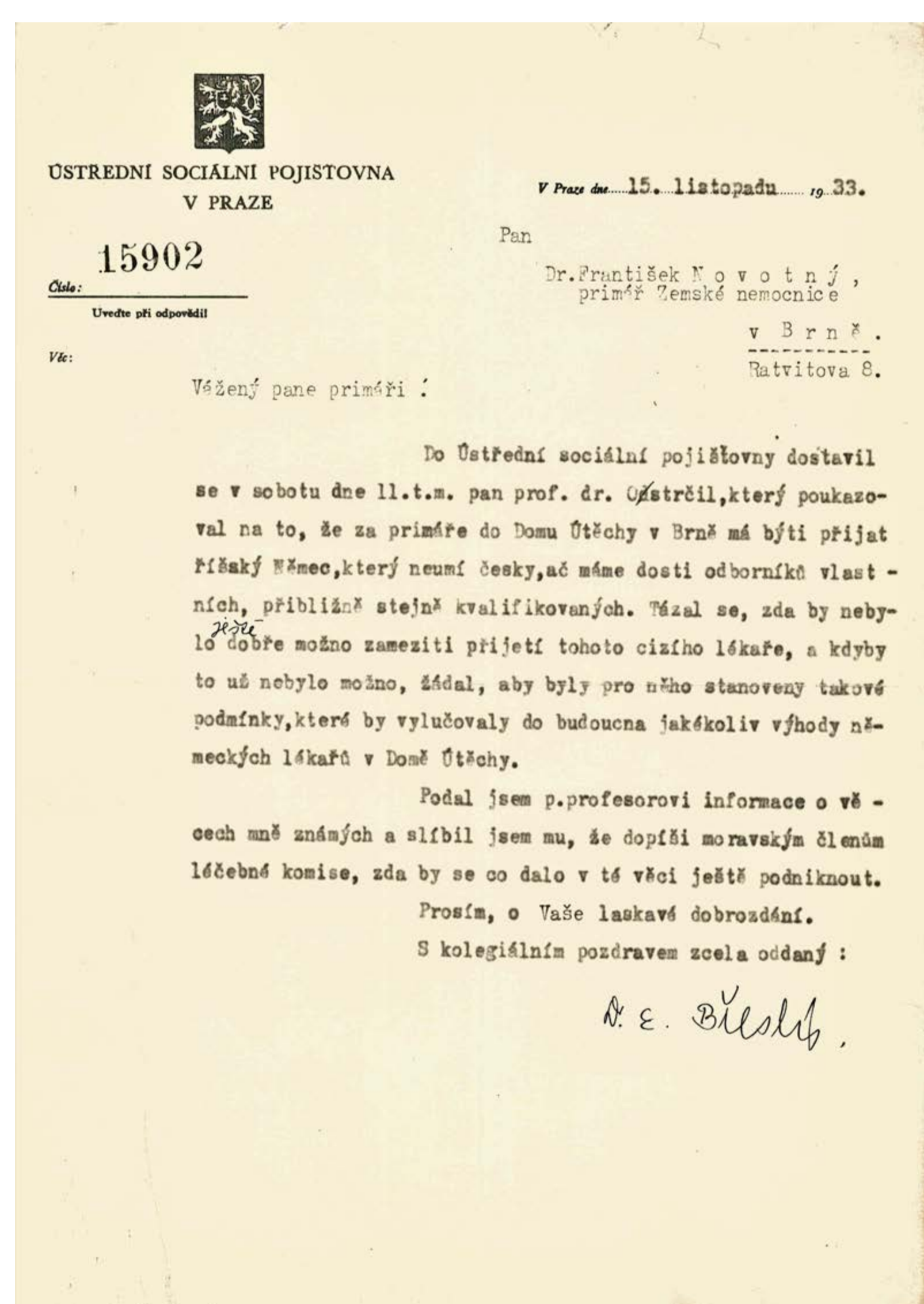
V roce 1934 přijal nabídku vést brněnský Dům útěchy, nově vznikající specializované zařízení pro léčbu nádorových onemocnění. Ústav vznikl z iniciativy Lucie Bakešové, která pro tuto myšlenku získala svého syna, významného českého chirurga Jaroslava Bakeše. Posláním Domu útěchy bylo blízké tomu, co Werner léta prosazoval v Heidelbergu – propojit špičkovou vědu a humanitní přístup k pacientovi s moderními medicínskými postupy.

Wernerovo jmenování nebylo bez komplikací. Jeho židovský původ a návrat z Německa vyvolal předsudky u části brněnských lékařů, kteří podléhali nacionalistické propagandě. Zaznívaly hlasy, že „v terapii karcinomu česká věda lékařská nepotřebuje pomoc ani z ciziny, ani od našich německých spoluobčanů“. Nebo že „je možno z českých peněz zřídit ústav s českým duchem a z českých mozků“. Patří sem také pozdější výrok jednoho brněnského profesora, že „sotva kdo byl nadšen výběrem Wenera... německý odborník nabízí své služby a chce přesídlit k nám z Německa sotva z lásky k našemu státu“.

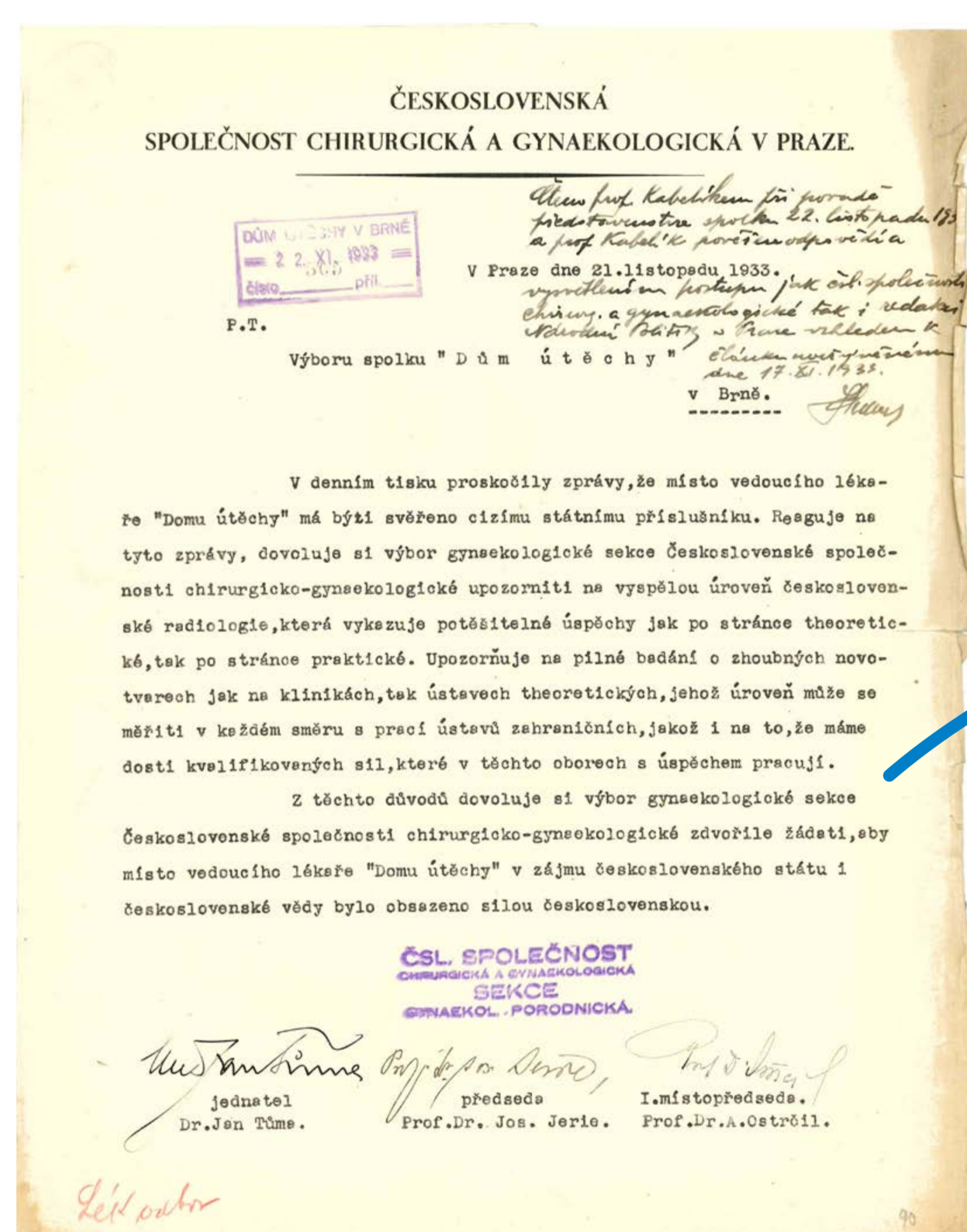
Na druhou stranu, z uchazečů o vedení ústavu byl Werner bezesporu nejerudovanější, s největšími zkušenostmi a největším počtem vědeckých publikací. „Zcela originální spisy, většinou s vlastní-

mi metodami experimentálními“, psal v hodnocení žadatelů MUDr. Kabelík. Mezi uchazeči byl Werner zařazen na první místo jako všestranný odborník „jak z hlediska léčebného, tak organizačního“.

Werner také slíbil zlepšit češtinu tak, aby mohl nejen komunikovat, ale i učit. Závěr řízení z 22. 12. 1933 jednoznačně potvrdil jeho jmenování. MUDr. Petřík, a o něco později i MUDr. Kabelík, shodně upozorňovali, že nepřijetí Wenera navzdory jeho nesporným přednostem by mohlo vyvolat mezinárodní pozornost a nepříznivý ohlas v zahraničí.

Stížnost prof. Ostřčila na budoucí vedení Domu útěchy prof. Wenerem

Stížnost Čsl. společnosti chirurgicko-gynekologické na budoucí vedení Domu útěchy prof. Wenerem

* Název Dům útěchy byl odvozen od jména spolku, který se o založení léčebny (dnes MOU) zasadil. Po jejím otevření zněl oficiální název Masarykova léčebna – Dům útěchy.

V šedesát

let Richarda Wenera, článek vydaný ve Strahlentherapie u příležitosti jeho narozenin

Professor R. Werner,

Klin. Leitender Primararzt der Heilanstalt „Haus des Trostes“ in Brunn.

Am 22. Juli 1935 begeht Richard Werner das Fest seines 60. Geburtstages. Wir gedenken an diesem Tage gern seiner großen und allgemein anerkannten Verdienste, die er sich als langjähriger Direktor des Samariterhauses in Heidelberg um die Krebsbekämpfung und Krebsbehandlung, insbesondere in Baden und darüber hinaus in ganz Deutschland erworben hat.

Wir gedenken ferner in Dankbarkeit der vielseitigen und wertvollen Unterstützung, die er als Mitherausgeber der „Strahlentherapie“ von der Begründung der Zeitschrift an uns stets hat zuteil werden lassen. Wir bringen dem allzeit lebenswürdigen und hilfsbereiten Kollegen zum 60. Geburtstage unsere herzlichsten und aufrichtigen Glückwünsche dar und verbinden damit die Hoffnung, daß seine Lebensarbeit, die der Bekämpfung einer der furchtbarsten Geißeln der Menschheit, der Krebskrankheit, gewidmet ist, auch in Zukunft segensreich und erfolgreich sein möge.

Die Schriftleitung der „Strahlentherapie“
Prof. Dr. Hans Meyer.

Profesor R. Werner,
Vedoucí klinický primář
léčebného ústavu
„Dům útěchy“ v Brně.

Dne 22. července 1935 slaví Richard Werner své 60. narozeniny. V tento den s vděčností vzpomínáme na jeho významné a všeobecně uznávané zásluhy, které si během let získal jako dlouholetý ředitel Samariterhausu v Heidelbergu na poli boje proti rakovině a její léčby – zejména v Badensku, ale i v celém Německu.

S vděčností také připomínáme jeho mnohostrannou a cennou podporu, kterou nám od založení časopisu Strahlentherapie poskytoval jako jeho spoluvydavatel.

Tomuto vždy vřidnému a ochotnému kolegovi vyjadřujeme k jeho 60. narozeninám srdečné a upřímné blahopřání a připojujeme přání, aby jeho životní dílo – věnované boji proti jedné z nejstrašnějších pohrom lidstva, rakovině, bylo i nadále požehnané a úspěšné.

Za redakci časopisu Strahlentherapie:
profesor Dr. Hans Meyer

Rozvoj

Masarykovy léčebny – Domu útěchy* pod vedením prof. Wenera

Wenerovi se postupně podařilo získat respekt nejen odborný, ale i lidský. V Brně pokračoval ve svém vědeckém i klinickém programu, zaměřeném především na zlepšení diagnostiky a léčby nádorových onemocnění. Uplatnil zde své rozsáhlé zkušenosti radioterapie, kterou v Brně zavedl a systematicky rozvíjel.

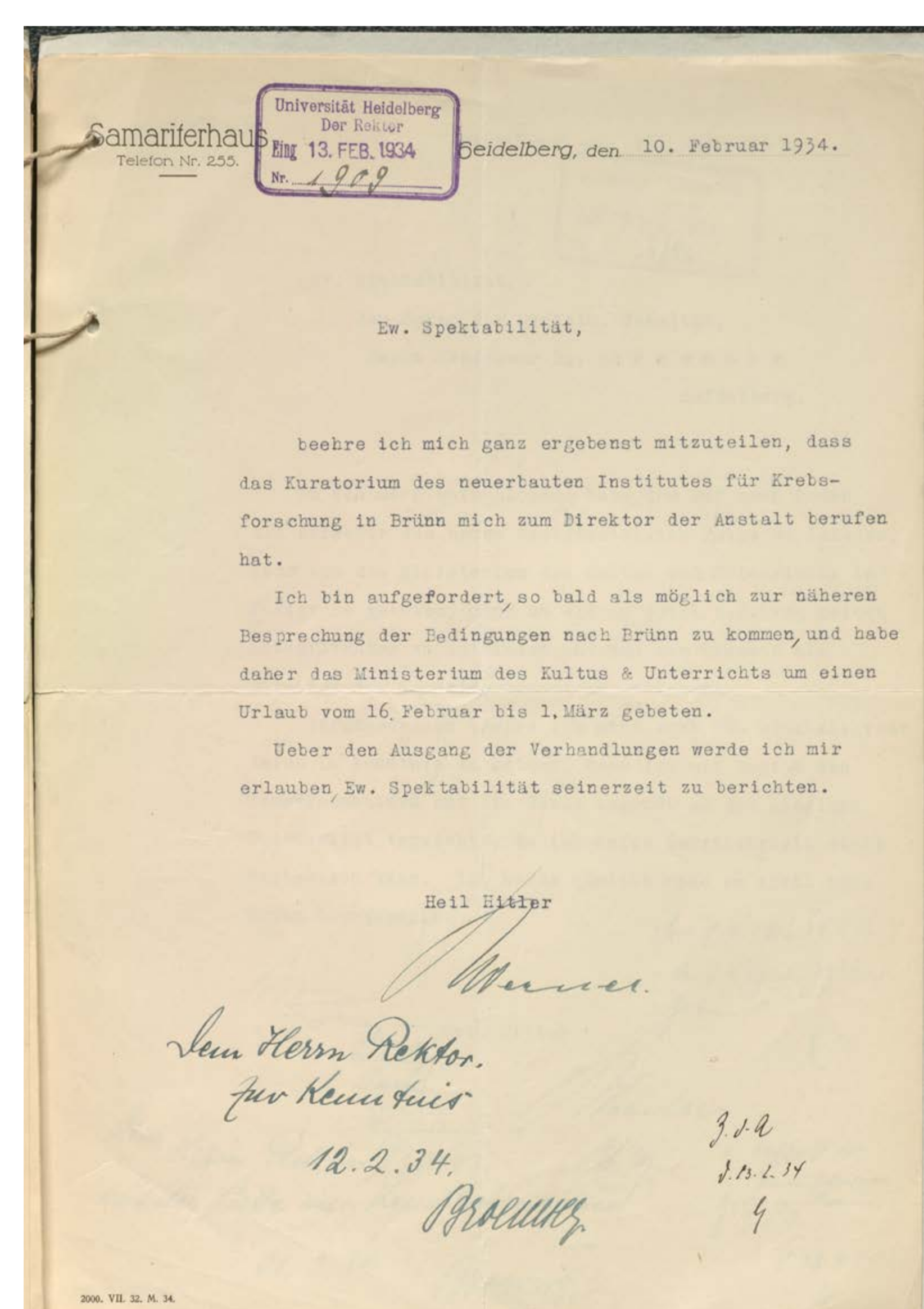
Dům útěchy pod jeho vedením prošel výraznou proměnou – zaváděly se nové technologie, zlepšovala se péče a posilovala mezioborová spolupráce, která byla v ČSR tehdy neobvyklá.

Významně se podílel na vzdělávání lékařů a sester a položil základy budoucí české onkologické odbornosti.

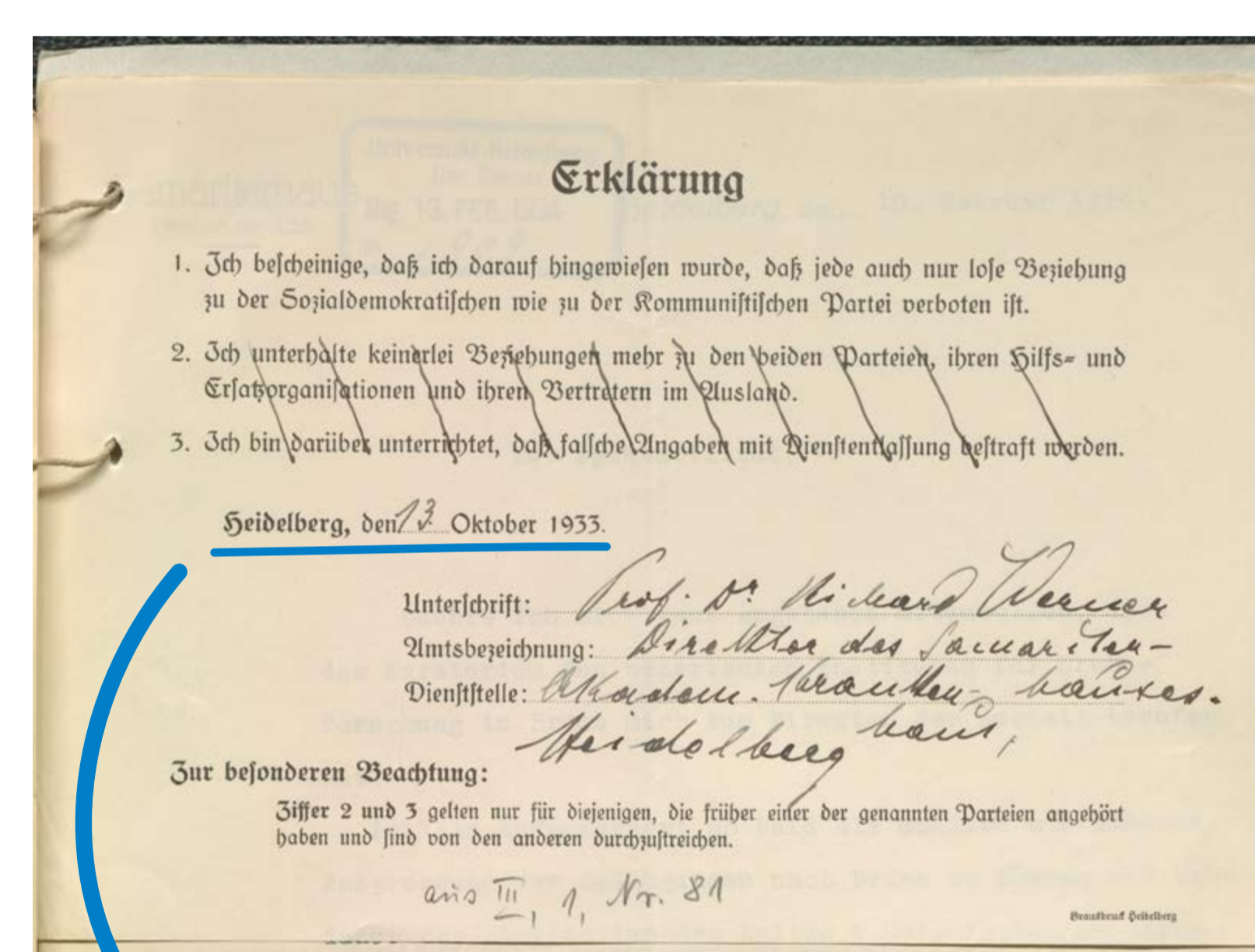
Během svého působení v Brně se Werner snažil o vytvoření léčebného zařízení, které by nejen léčilo, ale i vzdělávalo a výzkumně pracovalo. Tato éra však byla bolestně krátká. S narůstajícím vlivem nacistického Německa začal i v českých zemích sílit antisemitismus. V říjnu 1938 poslaly naší vládě české stavovské organizace lékařů, právníků, advokátů, notářů a inženýrů memoran-

dum požadující „aby povolání lékařská, právnická a technická nebyla vykonávána Židy“. Po okupaci Československa v roce 1939 byl Richard Werner z rasových důvodů donucen svou funkci opustit.

Wenerova koncepce ústavu, jeho lidský přístup i vědecké nároky položily základy pro budoucí vývoj pracoviště. Jeho jméno nese jedna z budov MOÚ – Wernerův pavilon – jako trvalá připomínka jeho přínosu české i evropské medicíně.

Wernerův dopis rektorovi, v němž oznamuje, že byl jmenován ředitelem nově zřizovaného Ústavu pro výzkum rakoviny v Brně. Werner požádal ministerstvo o dovolenou, aby mohl do Brna odcestovat a projednat podmínky svého nástupu. Zároveň přislíbil, že ho bude o výsledku jednání informovat.

Werner podepsal 13. října 1933 v Heidelbergu

Prohlášení loajality, které museli podepisovat státní zaměstnanci v nacistickém Německu. Podepsaný stvrzuje, že nemá žádné vazby na sociálně-demokratickou ani komunistickou stranu. Lidé, kteří odmítli podepsat, byli často propuštěni nebo perzekvováni.

S e n z a

všech osob v budově zaměstnanců v roce 1935 a udání jejich funkce, kterou vykonávali a platů který pobírali.

Jméno a zaměstnání.	Hrubý příjem.
Prof. Dr. Richard Werner, předseda	3650,-
Prof. Dr. Viktor Štejnka, 1. lékař	3150,-
Dr. Jan Šprávník, asistent	2100,-
Dr. Alois Pátek, sekundární lékař	1900,-
Dr. Rudolf Peller, „	1700,-
Dr. Oldřich Králová, „	1500,-
Dr. Marie Popelchová, asistentka lékařka	500,-
ředmístní chirurg, kolonika operativní a evakuační	800,-
Josef Pícha, asistent	500,-
Jaroslav Doležal, lékař (rad. lékař)	650,-
Jan Matys, lékař	650,-
Eduard Magera, asistent	400,-
František Šarounský, asistent	400,-
Dr. Albin Leisner, vědecký pracovník	500,-
Walter Janda, lékař	350,-
Luďmila Poláková, sestra	350,-
Weyer, medik	150,-

Wernerův plat v Domě útěchy

rok 1934/5

Odpočívárna při radiových koupelích - Liegehalle bei den Radiumbädern - Salle de repos des bains de radium

Dům útěchy – odpočívárna při radiových koupelích

rok 1934/5

Čekárna u koupelí. (Radium) Warte-raum bei den Radiumbädern

Dům útěchy – čekárna u koupelí

* Název MOÚ v letech 1935–1940.

Závěr

života Richarda Wenera v době německé okupace

Po okupaci Československa v březnu 1939 se situace Richarda Wenera dramaticky zhoršila. Jako Žid, německy mluvící intelektuál s mezinárodním renomé, byl ohrožen ze všech stran. Musel opustit lékařskou praxi i veřejný život. Ztratil místo v Domu útěchy i možnost vědecky pracovat. Stal se obětí nacistického režimu a terčem diskriminace a ponižování, které nacisté systematicky uplatňovali vůči židovskému obyvatelstvu.

Přestože si v Brně uchoval odbornou autoritu a úctu části kolegů i pacientů, ochranu v atmosféře strachu nemohl očekávat. Žil v ústraní, odkázán na stále omezenější podmínky židovské komunity, zbavené práv, majetku i důstojnosti. Jeho dům na Pekárenské ulici, dříve místo setkání kolegů z celého světa, se proměnil v místo čekání na deportaci.

Dne 28. ledna 1942 byl Werner deportován do Terezína jako vězeň č. 628. Ačkoliv byl veden jako „prominentní vězeň“ díky svému postavení, životní podmínky byly nehumánní. Werner se i zde snažil pomáhat ostatním, a jak dosvědčují některé záznamy, podílel se na lékařské péči o vězně v rámci ghettového zdravotnického systému. Jeho zdraví bylo však již podlomeno. Dlouhé roky intenzivní práce, následné vyloučení z odborného života, stres, strádání a podmínky ghetta na něm zanechaly hluboké stopy. Zemřel v Terezíně 8. února 1945, jen několik týdnů před osvobozením. Příčinou smrti dle dobových záznamů bylo srdeční selhání.

Jméno profesora Richarda Wenera je dnes připomínáno s respektem a uznáním. V Brně byl před jeho bývalým domem umístěn Kámen zmizelého jako trvalá vzpomínka na jeho osud. Další připomínkou je i Wernerův pavilon v Masaryko-

vě onkologickém ústavu. Richard Werner zůstává významnou osobností moderní medicíny – lékařem a vědcem, který propojoval odbornost s hlubokým smyslem pro službu pacientům. V posledních letech se mu dostává stále větší pozornosti v odborné literatuře i historickém výzkumu.

Profesor Werner byl autorem mnoha odborných prací a léčebných postupů, které nás ještě dnes udivují svojí hloubkou, perspektivností. Jeho vědecká erudice byla v té době velice obdivuhodná. Jeho postupy byly nové, neobvyklé, avšak z hlediska dnešního poznání naprosto správné. Byl výborný klinik, prvotřídní vědec i dobrý rétor a učitel. V mnohém předběhl tento vynikající lékař svoji dobu.

Průvodní list zemřelého, Terezín

GHETTO THERESIENSTADT		Nr.	
Der Altesterrat		✓	
TOTEN-BEGLEITSCHHEIN.			
Name (bei Frauen auch Mädchennamen)		Vorname	
Werner Prof.		Richard	
Geb. Tag - Monat - Jahr		Geb. Ort	
22. 7. 1875		Přelbuz	
wobohalt Gebäude-Nr.		Zimmer Nr.	
E. 158		06	
Sterbetag		Sterbestunde	
8. Februar 1945		1 15	
Sterbeort		Sterbeort	
E VI/71			
1. Der eingetragene Tod des Verstorbenen und als solcher identifiziert wurde durch die erfolgte Leichenbeschau bestätigt. Der Fuhrzeitel wurde befestigt.			
2. Der Abtransport der Leiche erfolgte am um Uhr in die Zentrale Leichenkammer durch Die Leichenträger			
3. Am um Uhr wurde die Leiche in die Zentrale Leichenkammer eingeliefert.			
4. Die Waschung der Leiche wurde am um Uhr vorgenommen.			
5. Die Einsegnung erfolgte am um Uhr			
6. Die Einlieferung der Leiche in das Krematorium erfolgte am 8. 2. 45 um 11 Uhr in der Reihe Nr. 3			
7. Die Sektion erfolgte am um Uhr durch Die Prosektor			
8. Die Einlieferung der Leiche in das Krematorium erfolgte am 8. 2. 45 um 11 Uhr in der Reihe Nr. 3			
9. Die Anfertigung der Urne erfolgte am um Uhr in der Reihe Nr. in der Reihe Nr. Die Urnenhelfer			
10. Die Beerdigung am Friedhofe erfolgte am um Uhr in der Reihe Nr. Die Friedhofverwaltung			

„Žádné šperky na těle.“

Náhrobek prof. Wenera v Terezíně

Mentor

profesor Vincenz Czerny: průkopník onkologické chirurgie

Profesor Vincenz Czerny se narodil 19. 11. 1842 v Trutnově (Trautenau) v severních Čechách. Již od mládí projevoval zájem o přírodní vědy, zejména díky práci v otcově lékárně, kde prováděl botanické a zoologické sběry a pozoroval je pod mikroskopem. Medicínu studoval v Praze a poté ve Vídni, kde se rychle profiloval jako talentovaný chirurg. Klíčovým momentem bylo jeho působení u vídeňského chirurga Theodora Billrotha.

V roce 1877 se stal profesorem chirurgie na univerzitě v Heidelbergu, kde působil téměř 30 let. Během této doby provedl řadu průkopnických zákroků, včetně první resekce jícnu (1877), první vaginální exstirpace dělohy (1878) a experimentální totální laryngektomie. Moderní chirurgie vděčí Czernému za zásadní pokroky – techniku štítí střev, operaci tříselného krvácení i rozvoj plastické chirurgie.

Postupně si Czerny uvědomoval limity samotné chirurgie v léčbě rakoviny. V roce 1906 proto založil v Heidelbergu Ústav pro experimentální výzkum rakoviny, první svého druhu v Evropě, který propojil klinickou léčbu s výzkumem. Jeho

součástí byl i léčebný a pečovatelský dům Samariterhaus se 47 lůžky, nabízející chirurgickou péči i inovativní terapeutické metody – rentgenové záření, chemoterapii a imunologii.

Jedním z nejvýznamnějších spolupracovníků Czerného byl o generaci mladší Richard Werner, který pod jeho vedením rozvíjel nové radioterapeutické metody – například rotační ozařování či chirurgické vyjmutí orgánu, jeho ozáření a následnou reimplantaci. Czerny v roli zkušeného mentora a Werner jako progresivní mladý odborník společně usilovali o posouvání hranic léčby. Jejich spolupráce stála u zrodu tehdy průlomového konceptu kombinované terapie – propojení chirurgie a radioterapie. Czerny také zorganizoval první Mezinárodní konferenci o výzkumu rakoviny, která se konala v září 1906 v Heidelbergu a Frankfurtu a položila základy mezinárodní spolupráce v onkologii.

Po jeho smrti v roce 1916 (pravděpodobně v důsledku expozice ionizujícímu záření) jeho odkaz pokračoval. Ústav, který založil, se v roce 1966 stal součástí nově vzniklého Německého cent-

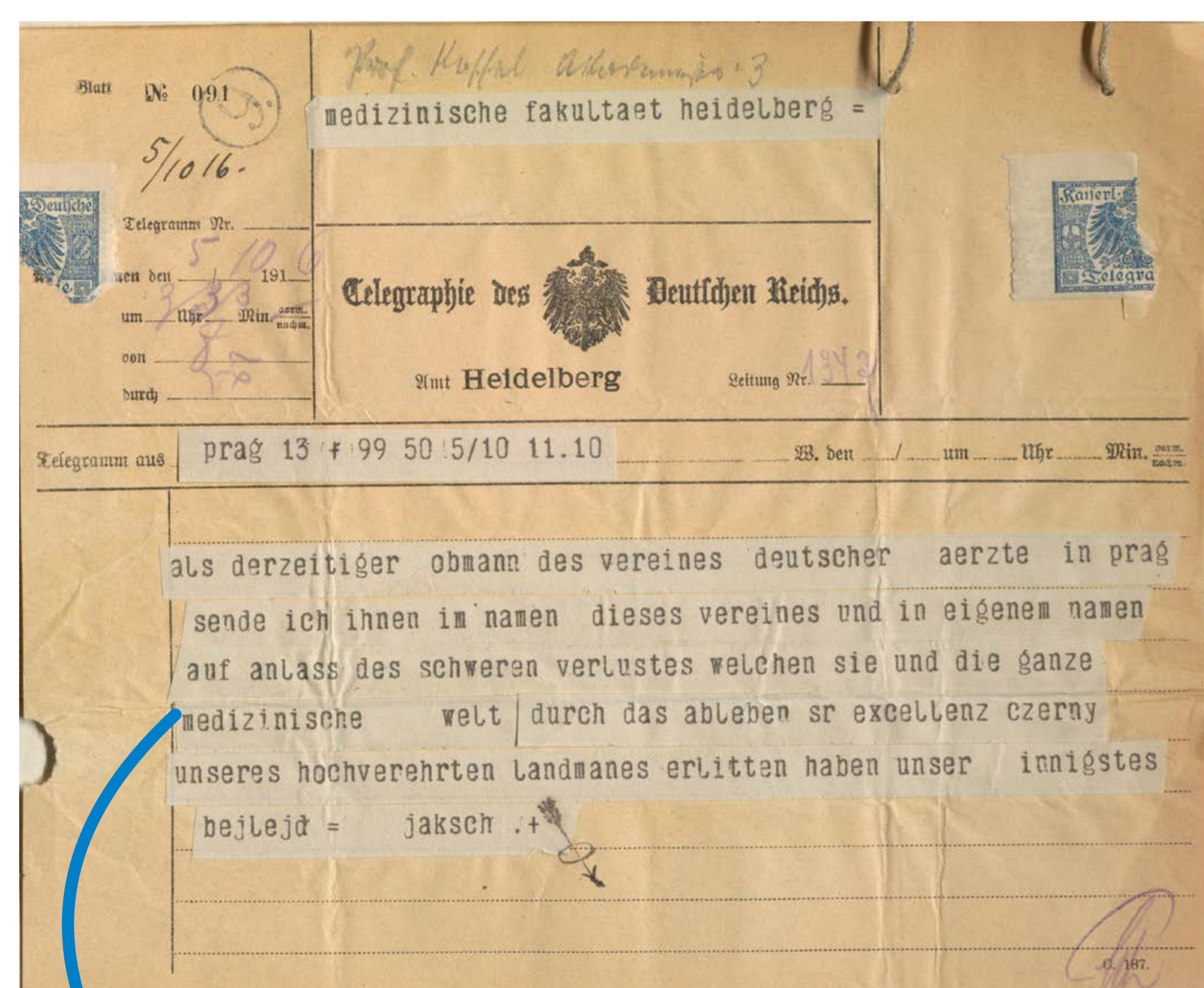
ra pro výzkum rakoviny (DKFZ) – dnes největšího onkologického výzkumného pracoviště v Německu. Původní budova Samariterhausu dnes slouží jako část Radiologické kliniky Univerzity v Heidelbergu.

Vincenz Czerny byl průkopníkem onkologické chirurgie, který jako jeden z prvních začal propojovat chirurgii s výzkumem a novými metodami léčby rakoviny. Významně přispěl k mezinárodnímu rozvoji tohoto oboru a jeho jméno dnes nese vědecká cena Německé onkologické společnosti za mimořádné zásluhy ve výzkumu rakoviny. Jeho vizionářský přístup ovlivnil celou generaci lékařů, včetně Richarda Wernera. Právě díky němu se začal formovat moderní přístup k onkologii, jak ji známe dnes.

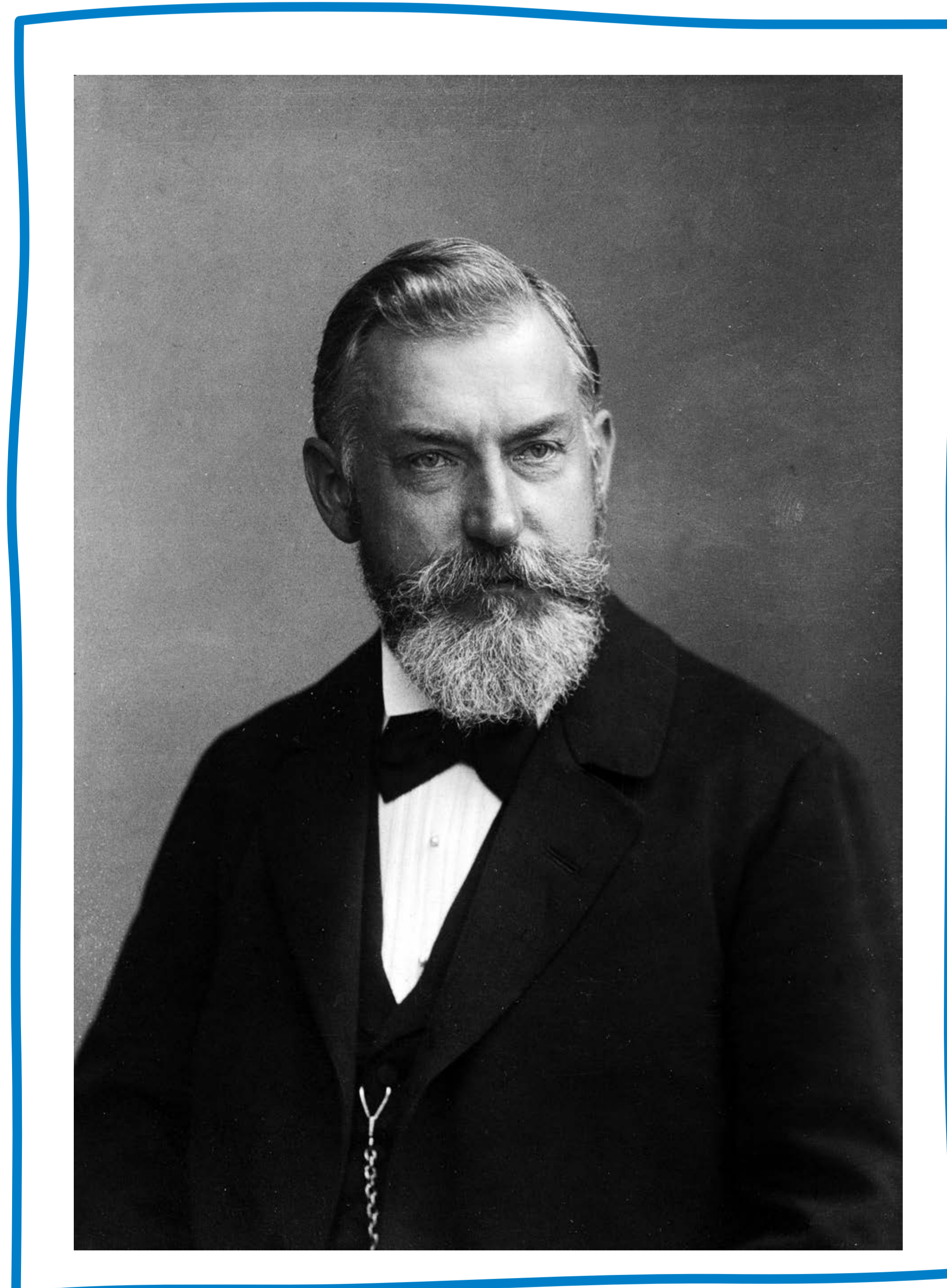

Prof. Czerny při práci

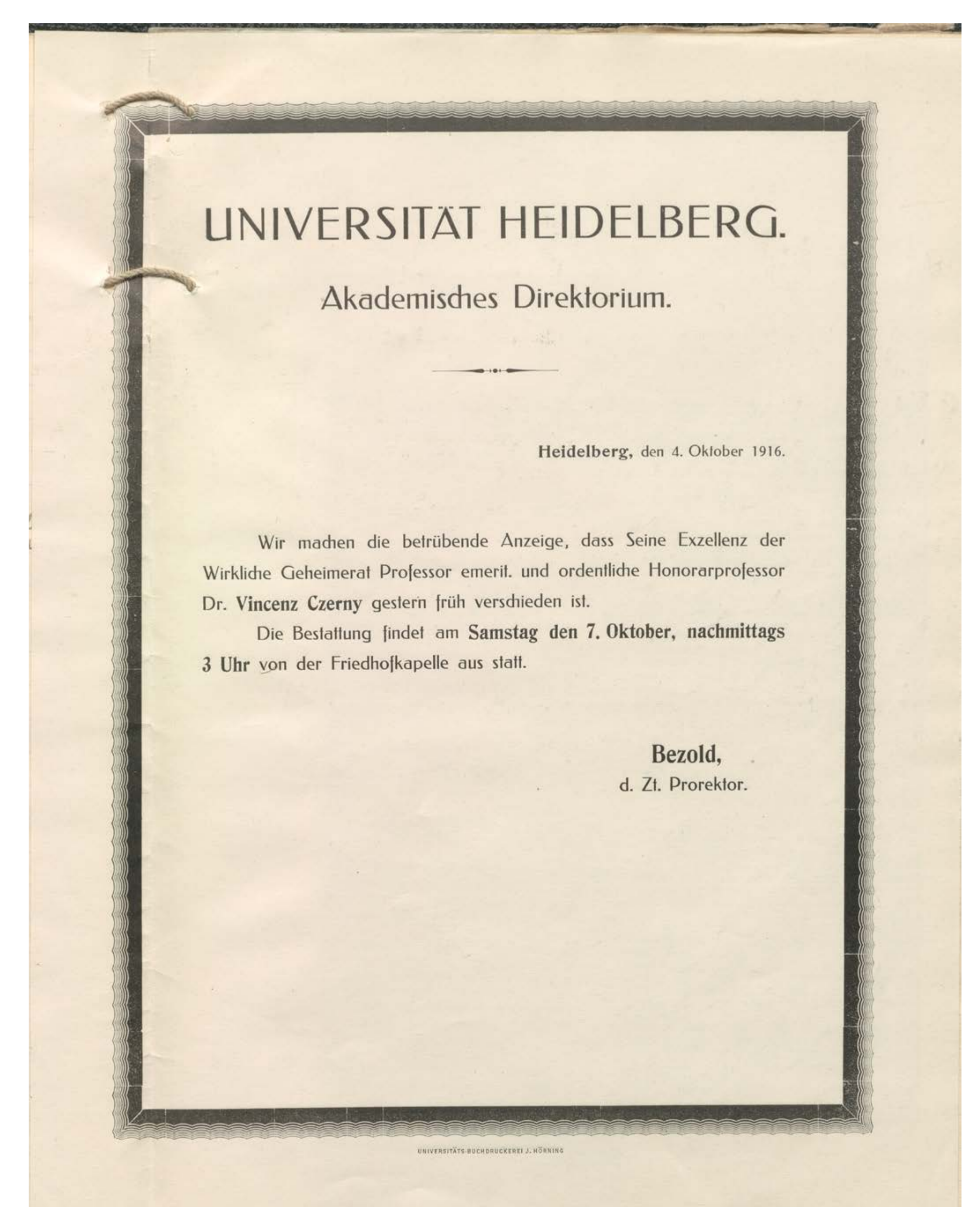
„Jako současný předseda Spolku německých lékařů v Praze Vám jménem tohoto spolku a svým vlastním jménem zasílám kondolenci k těžké ztrátě, kterou jste Vy a celý lékařský svět utrpěli úmrtím Jeho Excellence Czerného, našeho výsoco váženého krajana. Naši neupřímnější soustrast. Jaksch“

Z Prahy, upřímná soustrast Spolku německých lékařů

Portrét prof. Czerného

Univerzitní oznámení o úmrtí prof. Czerného